

PAPER DETAILS

TITLE: Çözömsözlöğün Adi: 'Birlesmis Milletler'e Ragmen Kesmir'

AUTHORS: Selcen ERDAL

PAGES: 85-106

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/531233>

Çözumsuzlüğün Adı: ‘Birleşmiş Milletler’e Rağmen Keşmir’

Selcen Erdal¹

Öz

Keşmir, Hindistan ve Pakistan arasındaki en belirgin uyuşmazlık konusu olarak varlığını sürdürmektedir. İki nükleer devlet arasında 70 yıldır devam eden Keşmir sorunu, uluslararası toplumu; her yıl yüzlerce kişinin hayatını kaybettiği, intihar saldırılarının gerçekleştiği, devlet güçlerinin orantısız müdahalelerde bulunduğu ve halkın baskı altında tutulduğu bir tablo ile karşı karşıya bırakmaktadır. Esasen, uluslararası barış ve güvenliğin korunması açısından birincil derecede sorumlu olan Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi, sorunun ortaya çıktığı ilk yıllarda, doğrudan çözüme yönelik, oldukça detaylı bir içeriğe sahip olan (47) sayılı kararı almıştır. Bu kararda, Keşmir’in öncelikle askerden arındırılması, ardından Jammu-Keşmir’in nihai durumunun BM gözetiminde yapılacak plebisit uygulaması neticesinde belirlenmesi öngörülmüştür. BM sistemindeki aksaklıklar nedeniyle, kararın uygulanması mümkün olmamıştır.

Anahtar Kelimeler

Birleşmiş Milletler • Keşmir Sorunu • (47) Sayılı Güvenlik Konseyi Kararı.

The Name of Non-resolution: “Kashmir Despite the United Nations”

Abstract

The problem of Kashmir continues to be the most important dispute between India and Pakistan. These two nuclear states are responsible for a situation that has been ongoing for 70 years: hundreds of people lose their lives every year, suicide attacks frequently occur, state forces apply disproportionate interventions, and the community is oppressed. The UN Security Council, which is primarily responsible for protecting international peace and security, adopted Resolution (47) during its first years of existence. This resolution provides detailed content for direct resolution of the Kashmir problem. For example, the resolution includes the plan for Kashmir to first be cleared of the military, and then the final situation of Jammu-Kashmir should be determined on the basis of the plebiscite application under UN supervision. Unfortunately, despite the plan, the resolution was not implemented due to disruptions in the UN system.

Keywords

United Nations • Kashmir Case • UN Security Council Resolution No. 47

¹ Sorumlu Yazar: Selcen Erdal (Dr. Öğr. Üyesi), Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Konya Türkiye. Eposta: selcenkocaman@hotmail.com

Atf: Selcen Erdal, “Çözumsuzlüğün Adı: ‘Birleşmiş Milletler’e Rağmen Keşmir’ (2018) 38 PPIL 85, 106
<https://dx.doi.org/10.26650/ppil.2018.38.1.0002>

Çözumsuzlüğün Adı: ‘Birleşmiş Milletler’e Rağmen Keşmir’

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki yıllarda, uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden bölgesel sorunlar yaşanmaya devam etmiştir. Bunlardan biri, Pakistan ve Hindistan’ı defalarca karşı karşıya getiren *Keşmir Sorunudur*. İki nükleer devlet olan Hindistan ve Pakistan arasında yaşanan bu sorun, *cennet vadinin* adeta bir ‘ölüm çukuru’na dönüşmesine neden olmuş; her yıl yüzlerce kişinin hayatını kaybettiği, intihar saldırılarının gerçekleştiği, devlet güçlerinin orantısız müdahalelerde bulunduğu ve halkın baskı altında tutulduğu bir trajediyi gözler önüne sermiştir.

Pakistan, Hindistan ve Çin tarafından parçalanmış Keşmir, günümüzde de önemli bir sorun olarak, uluslararası gündemi meşgul etmektedir. Esasen, sorunun baş gösterdiği ilk yıllarda, konu BM Güvenlik Konseyi’nin gündemine taşınmış; BM Güvenlik Konseyi, sorunun çözümünü adeta adım adım belirleyen (47) sayılı kararı almıştır. Ancak bu kararın alınması, sorunun günümüze kadar büyüyerek devam etmesine, sivillerin hayatını kaybetmesine ve kötü yaşam koşullarına maruz kalmasına mani olamamıştır.

Bu noktadan hareketle çalışmada, Keşmir sorunu hakkında genel bilgi verilecek, BM Güvenlik Konseyi’nin (47) sayılı kararı irdelenecek ve bu karara rağmen devam eden çözumsuzlüğün nedenleri, BM sistemi çerçevesinde ele alınacaktır.

Keşmir’in Tarihine Kısa Bir Bakış

Doğal güzellikleri, verimli toprakları ve sahip olduğu yer altı kaynaklarıyla Keşmir bölgesi; doğusundan ve kuzeyinden Çin, batısından Pakistan ve güneyinden Hindistan ile çevrilidir. Bölgede yer alan bir vadi olan *Keşmir*, zamanla 200.000 km²’den fazla yüzölçümüne sahip bir bölgenin ismi olarak kullanılmaya başlamıştır³. Kuzeyde Baltistan, güneyde Jammu, doğuda Ladakh ve batıda Gilgit eyaletlerine ayrılan Keşmir’in; Pakistan ile 1100, Hindistan ile 500, Çin ile ise yaklaşık 1000 km sınırı vardır⁴. Keşmir; Güney Asya su kaynaklarına sahip olan, Orta Asya’ya geçiş koridoru olma özelliğini taşıyan ve *cennet vadi / cennetten bir parça* olarak adlandırılan bir bölgedir⁵.

Günümüzde Keşmir, fiilen dört parçadan oluşmaktadır⁶:

- Keşmir’in kuzeyi, Pakistan tarafından kontrol edilmektedir;

- Batısında, Pakistan dışında tanıyanı olmayan ‘Azad Keşmir İslam Cumhuriyeti’ bulunmaktadır;

3 Taraknath Das, ‘The Kashmir Issue and the United Nations’ (1950) 65(2) Political Science Quarterly 264; Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi (SDAM), ‘Dünden Bugüne Keşmir Sorunu’ (2006) 3.

4 Moeed Yusuf and Adil Najam, ‘Kashmir: Ripe for Resolution?’ (2009) 30(8) Third World Quarterly 1503.

5 Musarat Javed Cheema, ‘Pakistan – India Conflict with Special Reference to Kashmir’ (2015) 30(1) A Research Journal of Asian Studies 45.

6 Ali Erhan Ertan, ‘Çözumsuzlüğün Çözüm Haline Geldiği Topraklar: Keşmir Bölgesi’ <<http://www.sde.org.tr/tr/newsdetail/kesmir-bolgesine-bakis/1295>> accessed 14 March 2017; Abdul Majid and Mahboob Hussain, ‘Kashmir: A Conflict between India and Pakistan’ (2016) 31(1) A Research Journal of South Asian Studies 150; Osman Metin Öztürk, ‘Keşmir Sorunu ve Çin’ <<http://ascmer.org/kesmir-sorunu-ve-cin/>> accessed 14 March 2017.

- Güneyinde, Jammu-Keşmir bölgesi bulunmakta; Hindistan'ın denetiminde bulunan 100.569 km²'lik Jammu-Keşmir'in, 10,5 milyon civarında nüfusu bulunmaktadır. Jammu-Keşmir'in nüfusunun yaklaşık % 70'ini Müslümanlar, % 30'unu ise Hindular oluşturmaktadır;

- Doğusunda, 1962 yılında Çin ile Hindistan arasında yaşanan savaş sonunda Çin'in ele geçirdiği 'Aksai Çin' olarak anılan bölge ile, 1963 yılında Pakistan'ın, Çin lehine vazgeçtiği ve Hindistan'ın hak iddia ettiği bölge yer almaktadır.

Keşmir'in tarihi ile ilgili bilgiler, MÖ 269-232 yılları arasında yaşayan Hint Kralı Aşoka'ya kadar dayanmakta; daha sonraki bilgiler ise, MS 78-248 yılları arasında hüküm süren ve Orta Hindistan'a kadar hâkimiyetini kabul ettiren, Orta Asya'daki Kuşana İmparatorluğu dönemine ait bulunmaktadır⁷.

8. yüzyılın başında Hindistan'ı fetheden İslâm orduları, Keşmir'i ele geçirmek için akınlar düzenlese de, bölgenin topografik özelliklerinden dolayı bunu başaramamış; Keşmir'in İslâm'la tanışması, 14. yüzyılda söz konusu olmuştur. Keşmir'de Müslümanların egemenliği, 1819 yılında Sih Mihracesi Ranjit Singh tarafından sonlandırılmış⁸; İngilizler ile Sihler arasında yaşanan savaşı İngiltere'nin kazanması neticesinde yapılan 1846 Amritsar Andlaşması⁹ ile, bölgede İngiliz egemenliği başlamıştır. İngilizler, bölgenin idaresini Hindu Mihrace Gulab Sing'e devretmiş; böylelikle halkının çoğunluğu Müslüman olan Keşmir'de, Hindu idaresi başlamıştır¹⁰. İngiltere adına Keşmir'i idare eden Gulab Sing döneminde halka yoğun baskı uygulanması ve ibadetlere yasak getirilmesi üzerine protestolar başlamış; buna son vermek isteyen yönetime bağlı silahlı güçler ile siviller arasında çatışmalar yaşanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimini takip eden süreçte, İngiltere Hindistan'dan çekilme kararı almış ve *Hindistan Bağımsızlık Andlaşması* imzalanmıştır¹¹. İngiltere ile Hindistan arasında yapılan bu andlaşma ile; İngiltere'nin 15 Ağustos 1947 tarihinde Hint alt kıtasından çekilmesi, Müslümanların çoğunlukta olduğu bölgelerin Pakistan'a, diğer bölgelerin ise Hindistan'a bağlanması kararlaştırılmıştır. Bağımsızlığın kazanıldığı gün Pakistan ile Hindistan ikiye ayrılmış; irili ufaklı beş yüzün üzerinde prenslik ise, Pakistan'a ya da Hindistan'a katılma kararında serbest

7 Keşmir'in 1947 yılına kadar geçirdiği tarihsel süreç için bkz. Türkaya Ataöv, 'Keşmir Meselesinin Önemi' (1960) 15(1) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi 196-198.

8 Ömer Ersoy, 'Keşmir Üzerinde(n) Güç Mücadelesi' <[http://www.fikribeyan.net/2330_Kesmir-Uzerinde\(n\)-Guc-Mucadelesi.html](http://www.fikribeyan.net/2330_Kesmir-Uzerinde(n)-Guc-Mucadelesi.html)> accessed 14 March 2017; SDAM (n 2) 2.

9 Andlaşma metni için bkz. <<http://www.portmir.org.uk/assets/pdfs/treatyofamritsar.pdf>> accessed 16 March 2017.

10 Yılmaz Altuğ, Başlangıçtan Günümüze Keşmir Meselesi (İstanbul 2002) 11; Das (n 2) 264; Hüseyin Korkmaz, 'Bölgesel Güvenlik Çıkması: Keşmir Sorunu' 21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi <http://www.academia.edu/5204557/B%C3%B6lgesel_G%C3%BCvenlik_%C3%87%C4%B1kmaz%C4%B1_Ke%C5%9Fmir_Sorunu_21.Y%C3%BCzy%C4%B11_Sosyal_Bilimler_Dergisi> accessed 14 March 2017; Muharrem Hilmi Özev, 'Küresel ve Bölgesel Güçlükler Karşısında Pakistan'ın Demokratikleşme Çabaları' 16(8) Güvenlik Stratejileri Dergisi 154; SDAM (n 2) 2.

11 Andlaşma metni için bkz. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1947/30/pdfs/ukpga_19470030_en.pdf> accessed 15 February 2018.

birakılmıştır¹². Sorun oluşturabilecek eyaletlerden olan ve halkının çoğunluğu Hindu olan, ancak Müslüman prenslerin yönettiği Haydarabad ve Gujarat, halkın talebi üzerine Hindistan’a bağlanırken; halkının büyük çoğunluğu Müslüman olan ve Pakistan’a bağlanmak isteyen Jammu-Keşmir’in Hindu idarecileri ise 26 Ekim 1947 tarihinde yapılan bir andlaşma¹³ ile Hindistan’a katılma kararı almıştır¹⁴.

Keşmir Sorunu

Tarihsel Süreç

‘Cennet Vadi’ olarak da bilinen ve önemli devletlerle sınırlara sahip olan Keşmir’in, Hindistan ile Pakistan arasında bir uyuşmazlık konusu olması, tarafların iki ayrı devlet olarak ortaya çıkış süreçleri ile yakından ilgilidir¹⁵. İngiliz işgali sonrası Hinduların elinde bulunan Keşmir idaresi, Pakistan ya da Hindistan’dan birini tercih etmek yerine bağımsız kalmayı istemiş; Müslüman halkın çoğunluğu ise, Pakistan ile birleşme taraftarı olmuştur. Jammu’daki Müslüman köylerine yapılan Sih-Hindu saldırıları ve Müslümanların Pakistan ile bütünleşme beklentilerine emirliğin müspet cevap vermemesi, Müslüman halkı harekete geçirmiş; Punç ve Mirpur kentlerindeki Müslümanlar, Hindu yönetime karşı ayaklanmıştır¹⁶. Bazı Pakistanlı grupların da Keşmirli Müslümanlara yardım etmek için müdahalede bulunduğu ayaklanma neticesinde, 24 Ekim 1947 tarihinde, ‘Azad Keşmir İslam Cumhuriyeti’ kurulmuştur¹⁷.

Bu gelişmeler üzerine Keşmir’in Hindu emirliği, Hindistan’dan yardım talep etmiş; bu talep, Keşmir’in Hindistan’a katılması şartıyla kabul edilmiştir. Bu çerçevede, 26 Ekim 1947 tarihinde Keşmir Hindistan’a bağlanmış; bununla birlikte Hintli yöneticiler, yapılan andlaşmanın geçici olduğunu ve Keşmir’in geleceğine Keşmirlilerin karar vereceğini çeşitli vesilelerle beyan etmiştir. Katılım Andlaşması’ndan¹⁸ sonra, Hindistan askerleri Srinagar’a girip Keşmir’deki iç savaşa dâhil olmuş; başkent Srinagar, Keşmir Vadisi ve Jammu’yu ele geçirerek, Keşmir’in büyük bölümünde kontrolü sağlamıştır¹⁹.

Bunun yanında Hindistan hükümeti, 1 Ocak 1948 tarihinde konuyu BM’nin gündemine taşımış; Pakistan’ın isyancıları desteklediğini iddia etmiştir. Pakistan ise, Hindistan’ın Keşmirli Müslümanlara soykırım yaptığını iddia ederek, BM gözetiminde bir ‘plebisit’ yapılmasını talep etmiştir.

12 I. Khawaja, Cammu ve Keşmir Sorunu (Pakistan Büyükelçiliği 1996) 1.

13 Belirtmek gerekir ki, varlığı iddia edilen bu andlaşmanın metnine ulaşmak mümkün olmamaktadır.

14 Ersoy (n 7); Khawaja (n 11) 1.

15 Ufuk Tepebaş, ‘Bölgesel Sorunların Çözümünde Uluslararası Örgütlerin Rollerini’ (2007) 10 Stratejik Öngörü Dergisi 93; Yusuf, Najam (n 3) 1503.

16 SDAM (n 2) 4.

17 Ayrıntılı bilgi için bkz. M. Bashir Asef, ‘Azad Kashmir: A Colony of the Islamic Republic of Pakistan’ (1971) 2(2) Pakistan Forum 4,15.

18 Andlaşma metni için bkz. <http://www.centralexcisehyderabad4.gov.in/documents/history/1947_2.PDF> accessed 15 February 2018.

19 SDAM (n 2) 5.

BM Güvenlik Konseyi tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde, 21 Nisan 1948 tarihinde alınan (47) sayılı kararla taraflara, Keşmir halkının 'self-determinasyon' hakkını kullanması ve bunun için 'plebisit' yapılması tavsiye edilmiştir. Ancak bu karar hiçbir zaman uygulanmamıştır.

1964 yılında ise, Hindistan parlamentosunda yapılan bir oturumda, Keşmir'in Hindistan'ın bir eyaleti olmasına karar verilmiş ve buraya bir vali atanmıştır²⁰. Hindistan'ın bu girişimi, Keşmir sorununun daha karmaşık bir hal alarak devam etmesine neden olmuştur.

Tarafların Talepleri ve Yaşanan Çatışmalar

Hindistan'ın 1947 yılında Hindistan ve Pakistan adıyla iki parçaya bölünmesinden bu yana, Keşmir'de sınırların çizilmesi, iki devlet arasındaki en önemli uyuşmazlık olarak varlığını sürdürmektedir. Keşmir sorununun görünen tarafları Pakistan, Hindistan ve Çin'dir. Özellikle Hindistan ve Pakistan halklarının ulusal bilinç ve kimliğinin oluşumunda önemli rol oynayan Keşmir sorunu, her iki devletin birbirlerini tehdit olarak görmelerine ve bu alanda yaptıkları yatırımlarla, sahip oldukları askeri kapasitenin artış göstermesine neden olmuştur²¹.

Keşmir sorunda tarafların talepleri ve ileri sürdükleri tezler birbirinden farklılık arz etmekte ve bu farklılık ağır sonuçlar yaratmaktadır. İlk olarak Hindistan, Keşmir'in 1947 yılında Hindistan'a katılmaya karar verdiğini, dolayısıyla Keşmir'in Hindistan toprağı olduğunu ileri sürmekte; Pakistan'ı bölgedeki ayrılıkçı hareketleri destekleyerek Hindistan'ı zayıflatmak ve toprak bütünlüğünü bozmaya çalışmakla itham etmektedir²². Belirtmek gerekir ki, Keşmir'de bulunan stratejik noktalar Hindistan'ın denetimi altında bulunmakta ve bu durum Hindistan'a bölgeyi kontrol etme imkânı vermektedir. Hindistan yararlandığı bu imkândan vazgeçmek istememekte ve bunun için her yolu denemeyi göze almaktadır. Hindistan, Keşmir sorununu BM'ye götürmesine rağmen, alınan kararlara uymamakta; bölgede hâkimiyetini genişletmeye ve Keşmir'i Hindistan'ın ayrılmaz bir parçası yapmaya yönelik adımlar atmaktadır²³. Belirtmek gerekir ki, günümüzde Hindistan, dünyada en kalabalık Müslüman nüfusu barındıran ülkelerden biridir. Müslüman nüfustan dolayı Hindistan, Keşmir'i, 'Küçük Pakistan' olarak telakki etmekte; Keşmir'den vazgeçmesi durumunda, farklı etnik unsurlar barındıran nüfusun benzer talepler ileri sürmesinden ve zincirleme bir reaksiyondan endişe etmektedir²⁴.

20 ibid 5.

21 Fırat Purtaş, 'Afganistan, Pakistan ve Hindistan'ın Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile İlişkileri', Murat Yılmaz (ed.), Orta Asya ile Güney Asya Arasında Modern İpek Yolu Projesi (Ankara 2011) 36; SDAM (n 2) 6.

22 Hindistan'ın iddiaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Cheema (n 4) 46-47; Richard Leonard Park, 'India Argues with Kashmir' (1952) 21(11) Far Eastern Survey 113, 116.

23 SDAM (n 2) 21.

24 Sumit Ganguly and Kanti Bajpai, 'India and the Crisis in Kashmir' (1994) 34(5) Asian Survey 404; Khawaja (n 11) 11; Majid, Hussain (n 5) 151; Özev (n 9) 154; SDAM (n 2) 8.

Pakistan, iki devletin birbirinden ayrıldığı dönemde yapılan andlaşma gereğince, Keşmir halkının büyük çoğunluğunun Müslüman olması sebebiyle- Keşmir'in Pakistan'a bağlanması gerektiğini ileri sürmektedir. Keşmir'i doğal bir parçası olarak gören Pakistan, Hindistan'ın Keşmir'den çekilmesini ve yönetimin kendisine devredilmesini sağlayacak halk oylamasının yapılmasını, BM Güvenlik Konseyi tarafından alınan (47) sayılı karara da dayanarak talep etmektedir. Nitekim 1941 yılında İngilizler tarafından Keşmir Bölgesi genelinde gerçekleştirilen nüfus sayımında, bölge nüfusunun %77'sinin Müslüman, %20'sinin ise Hindu olduğu belirlenmiş; bugün Hindistan'ın kontrolünde bulunan Keşmir vadisinde, aynı nüfus sayımına göre, toplumun %93'ünü Müslümanların %3'ünü ise Hinduların oluşturduğu tespit edilmiştir²⁵.

Pakistan, özellikle nüfusun çoğunluğunun Müslüman olması nedeniyle ve kaynağı Hindistan'da bulunan Pencap (Beş Su) nehirlerinin önünün kesilmemesi amacıyla, Keşmir'de Hindistan egemenliğine karşı çıkmaktadır²⁶. Zira Pakistan için hayati öneme sahip olan bu nehirler, kaynağını Keşmir'den almaktadır ve bu nehirlerin üst kesimlerini denetim altında tutmak isteyen Pakistan, buna paralel olarak hidroelektrik tesislerinden enerji ihtiyacını karşılamayı hedeflemektedir²⁷.

Çin ise, Keşmir Sorununa 1962 yılında Hindistan ile girdiği bir savaş neticesinde taraf olmuş; bu savaşta Keşmir'in doğusunda bulunan ve Aksai Çin olarak adlandırılan bölgeyi ele geçirmiştir. Çin, bu toprak parçasının Keşmir'e ait olmadığını ve Çin'de özerk bir bölge olan Tibet'in uzantısı olduğunu ileri sürmekte; Hindistan ise Çin'i işgalci olarak tanımlamakta ve Aksai Çin bölgesini terk etmesini istemektedir²⁸. Çin; Aksai Çin üzerinden, Tibet ve Sinkiang eyaletlerini birbirlerine karayoluyla bağlama fırsatını elde etmiştir ve bu nedenle de bölgenin denetimini elden bırakmak istememektedir²⁹.

Yukarıda da belirtildiği gibi Keşmir, pek çok çatışmanın yaşandığı ve tarafların çeşitli sebeplerle çözümsüz kıldığı büyük bir sorunu ifade etmektedir. Bu çerçevede, 1947-1948, 1965 ve 1971 yıllarında, Hindistan ile Pakistan arasında üç büyük çatışma yaşanmıştır. İlk büyük çatışma, Hindistan ve Pakistan'ın bağımsızlıklarını kazanmalarının hemen ardından, Pakistan'ın Jammu-Keşmir'e girmesi ve bölgenin Hindu Mihracesinin daveti üzerine Hindistan'ın müdahale etmesi ile söz konusu olmuştur ve bu çatışmanın ortaya çıkmasında dini nedenlerin etkili olduğunu söylemek mümkündür³⁰. Bu çatışmanın sonunda, Jammu-Keşmir'in üçte biri Pakistan'ın, geri kalanı ise Hindistan'ın kontrolüne girmiştir.

25 Cheema (n 4) 45; Sadia Fayaz, 'Kashmir Dispute Between Pakistan and India: The Way Out', XI(1) The Dialogue 67; Abbas Karaağaçlı, 'Pakistan-Hindistan İlişkileri ve Keşmir Meselesi', <http://www.bilgesam.org/incele/80/-pakistan-hindistan-iliskileri-ve-kesmir-meselesi/#.WMf3LG_yjIU> accessed 14 March 2017.

26 Cheema (n 4) 48.

27 SDAM (n 2) 21.

28 Korkmaz (n 9); SDAM (n 2) 6.

29 Karaağaçlı (n 24); SDAM (n 2) 9.

30 Purtaş (n 20) 35.

1962 yılında Çin ile Hindistan arasında yaşanan çatışma, Hindistan'ın yenilgisiyle neticelenmiş; böylelikle Çin, Aksai Çin bölgesini ele geçirmiş ve bu bölgenin kendi doğal parçası olduğunu iddia etmeye başlamıştır. Ayrıca Pakistan'ın, 1963 yılında kontrolündeki kuzey Keşmir'in küçük bir bölümünü (Shaksgam Vadisi) Çin'e vermesi, soruna yeni bir boyut daha kazandırmıştır³¹.

1965 yılında Pakistan ile Hindistan arasında, Pakistan askerlerinin Keşmir'in Hindistan'ın elinde bulunan bölümüne (Kutch) geçmeleri nedeniyle, ikinci büyük çatışma cereyan etmiştir. BM'nin müdahalesiyle ateşkes ilan edilmesinin ardından, 10 Ocak 1966 tarihinde, Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te bir andlaşma imzalanmıştır. Andlaşmada³², tarafların müzakereler yoluyla sorunu çözmesi kararlaştırılmış; ancak Hindistan, Keşmir sorununun çözümüyle ilgili müzakerelere yanaşmamıştır.

1971 yılına gelindiğinde, Pakistan ve Hindistan arasında Keşmir sorunuyla ilgili '*dolaylı*' bağlantısı bulunan bir çatışma daha yaşanmıştır. Bu çatışma, Doğu Pakistan'da yaşanan kitlesel Hindu göçü ile başlamış, Pakistan'ın yenilgisiyle sonuçlanmış ve bağımsızlığını ilan eden Bangladeş, Pakistan'dan ayrılmıştır³³. Bu çatışma doğrudan Jammu-Keşmir ile ilgili olmasa da, Pakistan ile Hindistan arasında 2 Haziran 1972 tarihinde yapılan Simla Barış Andlaşması'nda³⁴ geçen, 'tarafların ateşkes hatlarına saygı gösterecekleri' ifadesi, bu çatışmayı da Jammu-Keşmir ile ilişkilendirmiştir³⁵.

1989 yılı itibariyle, Keşmir'de geniş katılımlı gösteriler başlamış; Hindistan'a göre bu isyan dalgasını Pakistan tarafından eğitilip silahlandırılan gruplar tetiklemiştir³⁶. Bu olaylar üzerine Hindistan, ordusunun dörtte birini bu bölgeye sevk etmiştir ve önemli bir kısmı Keşmir'de bulunan Hint ordusu, halen bölgede askeri yönetim şartları uygulamaktadır³⁷.

1999 yılının mayıs ayında, Pakistan'ın desteklediği grupların Hindistan'ın kontrolündeki Keşmir'e geçerek bazı yerleşim yerlerini ele geçirmesi üzerine, iki ay süren yoğun çatışmalar başlamış; 'Kargil Krizi' olarak bilinen bu olay sırasında, Hindistan ile Pakistan, nükleer savaşın eşiğine gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin baskısı sonucunda, Pakistan geri adım atmış ve büyük bir felaketin eşiğinden dönmüştür³⁸.

31 Korkmaz (n 9); SDAM (n 2) 6.

32 Andlaşma metni için bkz. <<http://peacemaker.un.org/india-pakistan-tashkent-declaration66>> accessed 16 March 2017.

33 Özev (n 9) 153; Purtaş (n 20) 35; Bengü Türk, 'Uluslararası Sistemde Kronik Bir Sorun: Keşmir', (Asya'da Güvenlik Sorunları ve Yansımaları) <http://www.bilgesam.org/incele/1636/-uluslararasi-sistemde-kronik-bir-sorun--kesmir/#.WMfzFm_yjIU> accessed 14 March 2017 109.

34 Andlaşma metni için bkz. <<http://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/5541/Simla+Agreement>> accessed 21 March 2017.

35 Öztürk (n 5).

36 Ayrıntılı bilgi için bkz. Reeta Chowdhari Tremblay, 'Nation, Identity and the Intervening Role of the State: A Study of the Secessionist Movement in Kashmir' (1996-1997) 69(4) Pacific Affairs 471, 497.

37 1989'dan itibaren ortaya çıkan şiddet olaylarının sonuçları için bkz. Majid, Hussain (n 5) 157-158.

38 Kargil Krizi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Ashley J. Tellis, C. Christine Fair and Jamison Jo Medby, Limited Conflicts Under the Nuclear Umbrella (2001) RAND Corporation 5-28.

Bütün bunların yanında, tarafların pek çok kez sorunu barışçıl yollarla çözmeye yönelik girişimlerde bulundukları da dikkat çekmektedir. Örneğin, 21 Şubat 1999 tarihinde, iki devletin Başbakanları Lahor'da buluşarak, bir deklarasyon yayınlamışlardır. Lahor Deklarasyonu³⁹, Simla Andlaşması'ndan sonra, tarafların sorunu barışçı yollarla çözmelerine yönelik önemli bir belgedir. Bu deklarasyonda, tarafların Jammu-Keşmir'de barışın sağlanması konusunda çaba sarf edip, iç müdahalelerden kaçınacakları ve karşılıklı güvenin yapılandırılması için uğraş verecekleri düzenlenmiştir.

Bunun yanında, 2004 yılında ilan edilen ortak deklarasyonla, 'Pakistan'ın sınır aşan terörizmle mücadele edeceği, Hindistan'ın ise Keşmir sorununun çözümü için Pakistan ile diyalog kuracağı' kayıt altına alınmıştır⁴⁰. Sonrasında başlatılan müzakere sürecinde; Keşmir sorunu, dostane ilişkilerin geliştirilmesi, ekonomik işbirliğinin artırılması, Pakistan ve Hindistan arasında tren ve otobüs seferlerinin başlatılması, uyuşturucuyla mücadele, nükleer silahlar konusunda güven artırıcı tedbirler alınması ve Sir Creek nehrindeki sınır ihtilafının giderilmesi gibi, ikili düzeyde çözüm bekleyen birçok mesele masaya yatırılmıştır⁴¹.

Ancak henüz görüşmeler devam ederken, 2006 yılının Temmuz ayında gerçekleştirilen intihar saldırısında 186 kişi hayatını kaybetmiş; Hindistan, saldırının Pakistan istihbarat örgütüne organize edildiğini ileri sürerek barış görüşmelerini terk etmiştir⁴². Kesilen görüşmeler, tarafların 2006 yılında ortak bir deklarasyonla hayata geçirdikleri, terörle mücadeleye ilişkin bir mekanizma çerçevesinde tekrar başlatılmış ve fakat herhangi bir uzlaşmanın sağlanması mümkün olmamıştır⁴³.

Görüldüğü gibi, Keşmir'de hâkimiyet sağlamak amacıyla, Hindistan-Pakistan ve Hindistan-Çin arasında büyük çatışmalar yaşanmıştır. Keşmir bölgesi, söz konusu savaşların yanı sıra sayısız sınır çatışmasına da sahne olmuştur ve olmaya devam etmektedir⁴⁴. Sorunun taraflarından her biri, kendi stratejik çıkarlarını koruma güdüsüyle hareket etmekte ve Keşmir'i kendi '*ulusal meseleleri*' olarak görmektedir; Keşmir halkı ise, söz konusu güçlerin mücadeleleri neticesinde ağır bedeller ödemektedir⁴⁵. Zira Pakistan'ı radikal İslamcı örgütlere destek vermek ve eğitmek ile suçlayan Hindistan, Keşmir'de baskıcı bir sistem kurmuştur ve Keşmir yoğun insan hakları ihlallerine sahne olmaya devam etmektedir⁴⁶.

39 Deklarasyon metni için bkz. <https://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace_agreements/ip_lahore19990221.pdf> accessed 16 March 2017.

40 Tahir Ashraf, 'The Pakistan-India Conundrum: A Historical Survey' (2005) 35(1) Pakistan Journal of Social Sciences 313; Ashutosh Misra, 'Indo-Pakistan Talks 2004: Nuclear Confidence Building Measures (NCBMs) and Kashmir' (2004) 28(2) Strategic Analysis 347-351.

41 Ersoy (n 7).

42 Bkz. <<http://www.nytimes.com/2006/07/12/world/asia/12india.html>> accessed 15 February 2018.

43 Sumona Dasgupta, 'Kashmir and the India-Pakistan Composite Dialogue Process' (2015) 291 RSIS Working Paper 7; Fayaz (n 24) 72.

44 Ekim 2001'de Hindistan Parlamentosu'na düzenlenen saldırı sonrası yaşanan kriz, Kasım 2008'de Mumbai'de gerçekleşen terör saldırıları verilebilecek örneklerden bazılarıdır.

45 Majid, Hussain (n 5) 151.

46 ibid 149.

Belirtmek gerekir ki, Keşmir üzerinden Pakistan’ın Hindistan ile giriştiği rekabetin, Pakistan’ın güvenlik ve tehdit anlayışları üzerinde belirleyici nitelikte bir etkisi bulunmaktadır. Bu rekabette Pakistan, gerek ekonomik gerekse askeri güç bakımından görece zayıf bir konumda bulunmaktadır. Askeri alandaki bu dengesizliği telafi etmek ve Hindistan’ın nükleer kapasitesini dengelemek amacıyla, Pakistan da bir nükleer program başlatmış; kırılğan ekonomisini daha da zorlayarak nükleer kapasiteye erişmiştir⁴⁷.

BM Güvenlik Konseyi’nin Kararları Çerçevesinde Sorunun Çözümü / Çözümözüzlüğü

Hindistan; 1 Ocak 1948 tarihinde, ‘topraklarının bir bölümünün yabancı işğali altında olduğu’ gerekçesi ile BM Güvenlik Konseyi’ne başvurmuştur⁴⁸. Pakistan ise Hindistan’ın Keşmirli Müslümanlara yönelik olarak soykırım uyguladığını iddia ederek, BM gözetiminde bir halk oylaması yapılmasını talep etmiştir.

Meseleyi değerlendiren Güvenlik Konseyi, öncelikle (38) ve (39) sayılı kararları almış; sonrasında aldığı (47) sayılı kararla, oldukça detaylı ve işlevsel bir çözüm önerisini ortaya koymuştur. Kararda; Keşmir halkının self-determinasyon hakkını kullanması, bu amaçla BM denetiminde plebisit yapılması ve plebisitin gerektirdiği uygun ortamın sağlanması için Keşmir’in askerden arındırılması gerektiği ifade edilmiştir. Ancak, aradan geçen 70 yıllık süre içerisinde, Keşmir’in Hindistan ile Pakistan arasında sorun olan kesimi için plebisite gidilmesi mümkün olmamıştır.

BM Güvenlik Konseyi’nin 17 Ocak 1948 Tarihli ve (38) Sayılı Kararı⁴⁹

Keşmir sorununun BM gündemine taşınmasının ardından, BM Güvenlik Konseyi, 17 Ocak 1948 tarihinde (38) sayılı kararı almıştır.

Kararda; Hindistan ve Pakistan hükümetlerinin her ikisine de, yetkileri çerçevesinde, durumun iyileştirilmesi için gerekli tedbirleri hemen almaları ve durumu kötüleştirecek her türlü beyanattan, herhangi bir eylemi gerçekleştirmekten, gerçekleştirilmesine neden olmaktan ya da durumu kötüleştirebilecek eylemlerin meydana gelmesine izin vermekten sakınmaları çağrısında bulunulmuştur.

47 Pakistan’ın nükleer çalışmaları Hindistan’a yönelik bir reaksiyon olarak gelişmiştir. Zira Pakistan, ilişkilerinde sorunlar yaşadığı komşusu Hindistan’ın Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Andlaşması’nı imzalamaması üzerine, kendisinin de nükleer silah üretme seçeneğini açık tutmak için söz konusu andlaşmayı imzalamayı tercih etmiştir. Keşmir sorunu yüzünden sürekli gerginliğe ve bazen de silahlı çatışmalara sahne olan Pakistan-Hindistan ilişkileri, Hindistan’ın nükleer silah elde etmesiyle daha da kötüleşmiş; bu durumu yaşamsal bir tehdit olarak algılayan Pakistan, 1972’de başlattığı nükleer silah programını hızlandırmıştır. Bu çerçevede, Çin Halk Cumhuriyeti’nin desteğini de alarak çalışmalarını sürdüren Pakistan, 28 ve 30 Mayıs 1998 tarihlerinde, Hindistan’ın devam eden denemelerine cevap vererek, 6 nükleer deneme gerçekleştirmiş ve de facto bir nükleer güç olduğunu ispat etmiştir. Bkz. Evren İşbilen, Nükleer Satranç (İran’ın Nükleer Politikası ve Türkiye) (İstanbul 2009) 76-77.

48 BM Andlaşması’nın 35. maddesine göre; “Her Teşkilat üyesi 34. maddede kast olunan mahiyette bir uyumsuzluk veya durum üzerine Güvenlik Konseyi’nin veya Genel Kurul’un dikkatini çekebilir...”

49 UN Security Council, S/RES/38(1948), adopted by the Security Council at its 229th meeting on 17 January 1948, <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/38\(1948\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/38(1948))> accessed 13 February 2018.

Bunun yanında kararda, hükümetlerin her birinden; Konsey'in konuyu incelediği dönemde, durumun önemli düzeyde değiştiği ya da değişeceği kanaati ortaya çıktığı takdirde, bunu derhal Konsey'e bildirmeleri ve konu hakkında Konsey'e danışmaları istenmiştir.

BM Güvenlik Konseyi'nin 20 Ocak 1948 Tarihli ve (39) Sayılı Kararı⁵⁰

BM Güvenlik Konseyi, Hindistan ve Pakistan sorununa ilişkin ikinci kararı, 20 Ocak 1948 tarihinde almıştır. Bu kararla Güvenlik Konseyi; devam ettiği takdirde uluslararası barış ve güvenliği tehdit edecek olan her türlü uyuşmazlığı ve durumu araştırabileceğini belirterek, Hindistan ve Pakistan arasındaki mevcut ilişkiler için bu tür bir araştırmanın aciliyetine vurgu yapmıştır.

Güvenlik Konseyi (39) sayılı kararla, BM örgütüne üye üç devletin temsilcilerinden oluşacak bir komisyonun (UNCIP - Hindistan ve Pakistan için BM Komisyonu) kurulmasına karar vermiştir. Bu komisyonun üyelerinden birer tanesinin Hindistan ve Pakistan tarafından belirlenmesi, üçüncüsünün ise bu iki üye tarafından atanması kararlaştırılmıştır. Komisyondaki her bir temsilcinin vekil ve yardımcı seçme yetkisinin bulunacağı da kabul edilmiştir.

Kurulan bu Komisyon; gerçekleri BM Andlaşması'nın 34. maddesine⁵¹ uygun bir biçimde araştırmak; Güvenlik Konseyi'nin çalışmalarını aksatmayacak bir biçimde her türlü arabuluculuk faaliyetini gerçekleştirmek, Güvenlik Konseyi'nin talimatlarını yerine getirmek ve Güvenlik Konseyi'nin tavsiye ve talimatlarının (eğer varsa) ne düzeyde yerine getirildiğini tespit etmekle görevlendirilmiştir.

BM Güvenlik Konseyi'nin 21 Nisan 1948 Tarihli ve (47) Sayılı Kararı⁵² / Sorunun Çözümü

BM Güvenlik Konseyi, Keşmir sorununun çözümüne yönelik olarak, 21 Nisan 1948 tarihinde, (47) sayılı kararı almıştır. Bu karar, sorunun çözümü bakımından 'eşsiz' bir biçimde kaleme alınmıştır.

Güvenlik Konseyi (47) sayılı kararda, bu uyuşmazlığın devam etmesinin uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturacağını tekrar vurgulamıştır. Aynı zamanda bu kararda Komisyona; zaman kaybetmeden Hint alt kıtasında, barışın ve düzenin yeniden sağlanması ve birbiriyle ve Komisyonla işbirliği içinde hareket

50 UN Security Council, S/RES/39(1948), adopted by the Security Council at its 230th meeting on 20 January 1948, <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/39\(1948\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/39(1948))> accessed 13 February 2018.

51 BM Andlaşması'nın 34. maddesinde; "*Güvenlik Konseyi, herhangi bir uyuşmazlık veya milletler arasında bir anlaşmazlıkla neticelenebilecek veya uyuşmazlık doğurabilecek durum hakkında; bu uyuşmazlığın veya durumun uzamasının milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazasını tehdit etmek istidadında olup olmadığını tespit için soruşturmada bulunabilir*" ifadelerine yer verilmektedir.

52 UN Security Council, S/RES/47(1948), adopted by the Security Council at its 286th meeting on 21 April 1948, <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/47\(1948\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/47(1948))> accessed 13 February 2018.

eden iki hükümetin halk oylamasını gerçekleştirmesi için, Hindistan ve Pakistan hükümetlerine, gerekli önlemlerin alınmasının kolaylaştırılması maksadıyla, dostça girişim ve arabuluculuk hizmetlerini teklif etmesini tavsiye etmiştir.

Sorunun çözümü yönünde oldukça detaylı düzenlemeler içeren bu kararda, Konseyin görüşüne göre silahlı mücadelenin ateşkesle son bulması ve Jammu-Keşmir eyaletinin Hindistan ya da Pakistan'a bağlanması konusundaki sorunun çözülmesi için, serbest ve tarafsız halk oylamasının yapılması amacına yardımcı olabilecek önlemleri almaları, Hindistan ve Pakistan hükümetlerine tavsiye edilmiştir.

Genel hatlarıyla, kararda Pakistan hükümetinden;

(i) Jammu-Keşmir'de yaşamayan ve oraya silahlı mücadele amacıyla girmiş olan kişilerin ve Pakistan vatandaşlarının bölgeden çıkarılmasının sağlanması, ayrıca bu kişilerin Jammu-Keşmir sınırları içine girmelerinin engellenmesi ile bu sınırlar içinde mücadele edenlere herhangi bir maddi desteğin verilmesinin önlenmesi;

(ii) Kararda yer alan önlemlerin; devletin tüm vatandaşları için, dini, sınıfsal veya siyasi farklılıklar gözetilmeksizin, kendi düşüncelerini tam bir özgürlük içinde ifade etmelerini ve katılım konusunda oy kullanmalarını sağladığı ve bu nedenle barış ve düzenin sağlanması için tarafların işbirliği içinde olmaları gerektiği konularında, ilgisi olan herkesin bilgilendirilmesi için tüm gayreti göstermesi istenmiştir.

Hindistan hükümetinden ise esas olarak;

(iii) (39) sayılı kararla uyumlu bir şekilde oluşturulan Komisyon'un, kabilelerin çekilmesi ve çatışmaların durdurulmasıyla ilgili düzenlemelerinin hayata geçirilmesi konusunda memnuniyet sağlandığı takdirde, Jammu-Keşmir'den kendi silahlı kuvvetlerinin çekilmesi ile ilgili planın uygulanması konusunda, Komisyon ile danışmalara başlaması ve aşamalı olarak askeri gücün miktarını minimum sayıya kadar indirerek sadece sivil idareye hukuk ve düzenin sağlanması amacıyla yeterli olabilecek miktardaki askeri gücü bırakması;

(iv) Askerlerin çekilmesinin aşamalı olarak gerçekleştirildiğinin ve her aşamanın bittiğinin bildirilmesi;

(v) Hindistan Silahlı Kuvvetleri'nin belirtilen minimum seviyeye indirildiğinde, Komisyon ile danışma içerisinde, kalan kuvvetlerin konuşlandırılmasıyla ilgili uygulamaların yapılması talep edilmiştir.

Bütün bunların yanında kararda, yapılacak halk oylamasına (plebisit) ilişkin ayrıntılı düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. Bu çerçevede,

(vi) Hindistan hükümetinin, Jammu-Keşmir’de en kısa sürede, bu eyaletin Pakistan ya da Hindistan’a bağlanmasıyla ilgili halk oylamasının yapılması için, Halk Oylaması İdaresi’nin kurulması yönünde gerekli önlemleri alması;

(vii) Halk oylamasının gerçekleştirilmesi konusunda yetkili idarenin talebi ile, Hindistan hükümetinin, idarenin fonksiyonlarını gerçekleştirmesi için gerekli olan yardımı Hindistan Silahlı Kuvvetleri vasıtasıyla sağlaması;

(viii) Hindistan hükümetinin; BM Genel Sekreteri tarafından belirlenen temsilcinin, halk oylamasının gerçekleştirilmesi konusunda yetkili idarenin başı olarak atanmasını kabul etmesi;

(ix) Halk oylamasının gerçekleştirilmesi konusunda yetkili idarenin başının, Jammu-Keşmir Eyaleti yetkilisi olarak, kendi yardımcısı ve diğer çalışanların adaylığını sunabilmesi, ayrıca halk oylamasının gerçekleştirilme kurallarını belirleyebilmesi; teklif edilen adayların resmi olarak atanmasının ve kuralların resmiyet kazanmasının, eyalet tarafından gerçekleştirilmesi;

(x) İdarecinin çalışma *şartlarının*, BM Genel Sekreteri ile Hindistan *hükümeti* arasında ayrı bir *görüşme konusunu teşkil etmesi* ve idarecinin kendi yardımcı ve çalışanlarının çalışma şartlarını belirlemesi;

(xi) İdarecinin, eyalet hükümeti ve Komisyon ile doğrudan ilişkiler kurma hakkına sahip olması, ayrıca Komisyon aracılığıyla Güvenlik Konseyi’nin, Hindistan ve Pakistan hükümetleri ile ve onların Komisyon’daki temsilcileri ile iletişime geçme hakkına sahip olması;

(xii) İdarecinin görevinin, halk oylamasının özgür şekilde gerçekleştirilmesine müdahale sayılacağına inandığı her türlü olayı, yukarıda sayılan organların herhangi birinin ya da hepsinin (kendisi belirleyecek) bilgisine sunmak olduğu;

(xiii) Hindistan hükümetinin; halk oylamasına katılan kişilerin herhangi bir şekilde tehdit edilmesi, zorlanması, korkutulması, rüşvet alması ya da diğer herhangi bir yasadışı etki altında bırakılmasına izin vermemek üzere gerekli önlemleri alması;

(xiv) İdareciye ve onun personeline bu tür önlemlerin alınması sırasında tam destek sağlanması;

- Hindistan hükümetinin, bu önlemlerin uluslararası bir yükümlülük olduğunu ve Jammu-Keşmir’de bulunan tüm devlet organları ile yetkili kişiler açısından bağlayıcı olduğunu açıklaması;

(xv) Hindistan hükümetinin, kendisi ve eyalet hükümeti aracılığıyla, Jammu-Keşmir eyaleti vatandaşlarının hepsinin, dinine, kast sınıfına ve siyasi görüşüne

bakılmaksızın, özgür ve güvenli bir şekilde kendi görüşlerini açıklayabileceklerini, eyaletin katılımıyla ilgili oy kullanabileceklerini, ayrıca basın, ifade ve toplanma özgürlüğü sağlanacağını, aynı şekilde eyalet içinde ulaşım özgürlüğü ve izni sağlanacağını topluma açıklaması;

(xvi) Hindistan hükümetinin, bölgede sürekli olarak ikamet edenler ile, bölgeye 15 Ağustos 1947 ve sonrasında yasal yollarla ve amaçlarla gelmiş olanlar dışında kalan tüm Hindistan vatandaşlarının eyaletten çıkarılması için çaba göstermesi ve eyalet hükümetinin de gerekli çabayı göstermesini sağlaması;

(xvii) Hindistan hükümetinin, eyalet hükümeti tarafından tutuklanmış olan tüm siyasi tutukluların bırakılmasını sağlaması ve aşağıdakileri gerçekleştirmek için mümkün olan tüm adımları atması (-Karışıklıklar sonucu ülkeyi terk eden tüm vatandaşlara, tamamen özgür olarak ülkeye dönme ve eyalet vatandaşlığı haklarını özgür bir şekilde kullanma hakkı tanınmalıdır; -Hiç kimse mağdur olmamalıdır; -Eyalet topraklarının tamamındaki azınlıklara yeterli güvenlik sağlanmalıdır) talep ve tavsiye edilmiştir.

Sonuç olarak, BM Güvenlik Konseyi tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde 21 Nisan 1948 tarihinde alınan bu kararla, Keşmir halkının ‘*self-determinasyon*’ hakkını kullanması ve bunun için ‘*plebisit*’ yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca (47) sayılı kararda, plebisitin uygulanma esasları belirlenmiş; Hindistan’ın bölgedeki silahlı kuvvetlerini geri çekmesi, bu esaslardan en dikkat çeken olmuştur⁵³.

BM Sistemindeki Sorunların İlanı

Uluslararası örgütleri, ‘devletler arasındaki işbirliğini ve dayanışmayı somutlaştıran bir yapı’ olarak tanımlamak mümkündür⁵⁴. Bu yapı, bağımsız organlar aracılığıyla ortak çıkarların oluşturulması ve oluşturulan bu çıkarların korunması için egemen devletlerin oluşturduğu işbirliğini öngörür⁵⁵. Bu çerçevede uluslararası örgütler, uluslararası güvenliğin sağlanmasında son derece önemli ve gerekli oluşumlardır. Zira uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında; devletleri belirli ölçüde sınırlandıracak, uluslararası uyuşmazlıkların ortaya çıkmasını engelleyecek ve ortaya çıkan uyuşmazlıkları barışçıl yollarla çözecek kuralların uygulanmasını temin edecek örgütlerin var olması zaruridir.

BM örgütü de bu temel üzerine inşa edilmiştir. Nitekim BM Andlaşması’nın 1. maddesinde, örgütün amaçlarından bir kısmı; ‘*uluslararası barış ve güvenliği muhafaza etmek ve bu amaçla barışın uğrayacağı tehditleri önlemek, barışın bozulmasına*

53 Marjorie Bennett, ‘UN Makes Progress on Kashmir’ (1950) 19(7) Far Eastern Survey 65; Josef Korbel, ‘The Kashmir Dispute After Six Years’ (1953) 7(4) International Organization 500, 503.

54 Clive Archer, International Organizations (Fourth Edition, New York 2015) 2; Tepebaş (n 14) 88.

55 Tepebaş (n 14) 88.

sebebiyet verebilecek uluslararası uyuşmazlıkların çözülmesini adalet ve uluslararası hukuk prensiplerine uygun bir biçimde gerçekleştirmek, uluslar arasında eşit haklara ve halkların kendi kaderlerini belirleme hakkına (self-determinasyon) saygı üzerine kurulmuş dostane ilişkiler geliştirmek ve dünya barışını güçlendirmek için gerekli diğer tedbirleri almak olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede örgütün temel amaçları; uluslararası barış ve güvenliğin korunması, dostça ilişkilerin ve insan haklarına saygının geliştirilmesi ve bu yöndeki hedefler için çalışan, faaliyetleri başlatan, yöneten ve uyumlaştıran bir merkez olmak olarak özetlenebilecektir⁵⁶. Aynı bakış açısıyla, Andlaşma'nın 55. maddesinde BM'nin; *Uluslar arasında dostane ve barışa dayanan ilişkilerin gelişebilmesi için, eşit haklar prensibine ve halkların kendi kaderlerini belirleme hakkına (self-determinasyon) dayanarak; insan haklarına bütün dünyada bilfiil saygı gösterilmesini sağlayacağı (kolaylaştıracığı)* hükme bağlanmıştır.

BM sistemi, uluslararası barış ve güvenliğin korunması açısından birincil sorumluluğu Güvenlik Konseyi'ne vermiştir. Genel Kurul uluslararası toplumun tamamını temsil etme özelliğini taşıırken; Güvenlik Konseyi çok daha küçük ve sınırlı bir yapılanmadır ve BM'nin daha hızlı ve etkin kararlar alabilmesi için oluşturulmuş bir organdır⁵⁷. BM Andlaşması'nın *Güvenlik Konseyi* başlığını taşıyan V. Bölümü (m. 23-32), bu organın yapısını, görev ve yetkilerini ve karar alma mekanizmasını düzenlemektedir. Andlaşma'nın, Güvenlik Konseyi'nin görev ve yetkilerini düzenleyen 24. maddesine göre;

1. Birleşmiş Milletler'in üyeleri, Örgütün hızlı ve etkili hareket etmesini sağlamak için, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumluluğu Güvenlik Konseyi'ne bırakırlar ve bu sorumluluk gereğince görevlerini yerine getirirken, Güvenlik Konseyi'nin kendi adlarına hareket ettiğini kabul ederler.
2. Güvenlik Konseyi bu görevleri yerine getirirken Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine uygun hareket eder. Bu görevleri yerine getirebilmesi için Güvenlik Konseyi'ne verilmiş belirli yetkiler, VI, VII, VIII ve XII. Bölümlerde gösterilmiştir.

BM Andlaşması'nın VI. Bölümü, uluslararası uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesine ilişkin hükümleri kapsamaktadır. Bu bölümde benimsenen sistem, uyuşmazlığın tarafı olan devletlere, uyuşmazlıkların çözümünde hareket serbestisi tanıırken; onları, kendi seçecekleri yollarla uyuşmazlığı barışçıl yollarla sonuçlandırmaya teşvik etmeyi hedeflemektedir⁵⁸. Uyuşmazlığın BM Örgütü'ne getirilmesi ise son bir çözüm yolu olarak belirlenmektedir.

Bu çerçevede BM Andlaşması'nın 33. maddesinde, 'uzaması uluslararası barış ve güvenliğin muhafazasını tehdit edebilecek mahiyette bir uyuşmazlıkta taraf

⁵⁶ Yücel Acer ve İbrahim Kaya, *Uluslararası Hukuk* (6. Baskı, Ankara 2015) 450; Alfred P. Fernbach, 'The United Nations Security Council' (1945) 32(1) *Virginia Law Review* 123.

⁵⁷ Yusuf Aksar, *Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk* (C. 1, 3. Baskı, Ankara 2015) 218.

⁵⁸ Jale Civelek, 'Birleşmiş Milletler Teşkilatı Tarafından Uluslararası Barış ve Güvenliğin Korunmasında Zorlama Tedbirlerinin Alınması, Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin Kurulması ve Bu Kuvvetlerin Hukuki Dayanağı' (1990) 1-2(10) *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 17.

olanlar, bu uyuşmazlığın çözümlmesini her şeyden önce, görüşme, soruşturma, ara bulma, uzlaşma, tahkim ve yargı yollarıyla veya bölge teşkil veya andlaşmalarına başvurarak veyahut kendi seçecekleri başka barış yollarıyla aramalıdır' ifadelerine yer verilmiş ve barışçı çözüm yolları sınırlı olmayacak biçimde düzenlenmiştir.

Bunun yanında Andlaşma'nın 34. maddesinde, Güvenlik Konseyi'nin, bir uyuşmazlığın veya durumun uzaması halinde, durumun uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehdit edip etmediğini tespit için soruşturmada bulunabileceği düzenlenmektedir. Güvenlik Konseyi, kendisine Andlaşma'da verilen görev çerçevesinde, uyuşmazlığın herhangi bir safhasında taraflara 'uygun düşen düzeltme usul ve tarzlarını tavsiye edebilecek' (m. 36/1); tarafları, uyuşmazlığı 33. maddede belirtilen yollardan 'çözmeye davet edebilecek' (m. 33/2) ya da uygun gördüğü başka çözüm yollarını tavsiye edebilecektir (m. 37/2). Konsey bunları yaparken, tarafların önceden kabul etmiş oldukları yolları da göz önüne almak durumundadır. Güvenlik Konseyi'nin VI. Bölümde belirtilen bu yetkileri çerçevesinde alacağı kararlar tavsiye niteliğindedir.

Bütün bunların yanında, uluslararası barışın tehdidi, bozulması veya saldırı durumlarında, VII. Bölüm çerçevesinde barışın korunması ya da tesisi konusunda eyleme karar vermede temel yetkili organ da Güvenlik Konseyi'dir. Güvenlik Konseyi öncelikle uluslararası barışın tehdit edildiğini, bozulduğunu veya bir saldırı durumunun varlığını tespit etmekte ve daha sonra alınacak önlemler hakkında tavsiye niteliğinde veya bağlayıcı kararlar alabilmektedir. Bu şekilde devletler topluluğu, barışın korunması gibi son derece önemli bir konuyu merkezi denetim altına almaktadır⁵⁹.

Andlaşma'nın 39. maddesine göre, Güvenlik Konseyi öncelikle barışın tehdidi, bozulması ve/veya saldırı fiilinin mevcut olduğunu tespit edecek; daha sonra barışın yeniden tesisi ve güvenliğin korunmasına ilişkin tedbirler hakkında tavsiyede bulunabilecek ya da emredici kararlar alabilecektir⁶⁰. Belirtmek gerekir ki, barışın tehdidi, bozulması veya saldırı fiili halinde derhal zorlama tedbirlerine başvurmak gerekmez. Zira 39. madde, böyle bir durumda Güvenlik Konseyi'ni barışın yeniden tesisi için tavsiyelerde bulunabileceğini belirtmiştir. Bu konudaki tavsiyeleri arasında, VI. Bölümdeki barışçı çözüm yollarına başvurulması da bulunabilir.

Andlaşma'nın 25. maddesine göre, 'Birleşmiş Milletler üyeleri, işbu Andlaşma uyarınca Güvenlik Konseyi'nin kararlarını kabul etme ve uygulama konusunda görüş birliğine varmışlardır'. Bu düzenleme ile, Güvenlik Konseyi üyesi olan 15 devletin, bütün diğer devletler bakımından bağlayıcı olan kararlar alabilmesine imkan sağlanmış; başka bir deyişle, üye devletler bu kararları uygulamakla yükümlü kılınmıştır.

⁵⁹ Deniz Ülke Arıboğan, 'Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sağlanmasında Bir Araç Olarak Birleşmiş Milletler ve Temel Sorunları' (2002) 8(1) Avrasya Dosyası BM Özel Sayısı 136; Enver Bozkurt, Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı (Ankara 2003) 30; Hans Kelsen, 'Collective Security and Collective Self-Defence Under the Charter of the United Nations', in Tarcisio Gazzini and Nicholas Tsagourias (eds), The Use of Force in International Law (Burlington 2012) 789.

⁶⁰ Antony Clark Arend and Robert J. Beck, International Law and the Use of Force (New York 1995) 48; Bozkurt (n 58) 26; Kelsen (n 58) 788.

Güvenlik Konseyi'nde her üye bir oya sahiptir (m. 27). Bununla birlikte, VI. Bölüm ile m. 52/3 uyarınca uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözülmesi çerçevesinde alınan kararlarda, uyuşmazlığa taraf devletlerin oylamaya katılması söz konusu değildir (m. 27/3). Güvenlik Konseyi'nde usule ilişkin kararlar 9 üyenin müspet oyu ile (m. 27/2); diğer bütün kararlar ise, daimi üyelerin tümünün oyları dâhil olmak üzere, 9 üyenin müspet oyu ile alınmaktadır (m. 27/3). Başka bir deyişle, usule ilişkin olmayan konularda, daimi üyelerden herhangi birinin karşı çıkması halinde, oyçokluğu ne olursa olsun, kararın alınması mümkün değildir. Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerine verilen bu yetki, uygulamada *veto yetkisi*⁶¹ olarak adlandırılmaktadır⁶².

Verilen bilgiler çerçevesinde, BM Andlaşması'nın zihinlerde oluşturduğu ilk izlenim; uluslararası uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi ve uluslararası barış ve güvenliğin korunması için oldukça detaylı ve etkili bir sistem kurulduğudur. Ne yazık ki, Güvenlik Konseyi üyelerinin, kendi menfaatlerini ön planda tutan yaklaşımları ve sahip oldukları veto yetkisi, bu izlenimin pek de yerinde olmadığını ortaya koymaktadır. Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinin, uyuşmazlığın tarafları ile olan özel ilişkileri, bu ilişkiler çerçevesinde sergilemiş oldukları taraflı yaklaşımlar ve bu çerçevede keyfi şekilde kullandıkları veto yetkisi, Güvenlik Konseyi'nin görevini gerektiği gibi yerine getirmesinin önünde en belirgin engel olarak görülmektedir.

Bu da göstermektedir ki, devletlerin aynı örgütte yer almaları, taraflar arasındaki rekabeti tümüyle ortadan kaldırmamakta; kendi menfaatleriyle uluslararası toplumun menfaatlerinin çelişmesi halinde, örgüte üye olan devlet, tercihini kendi menfaatlerinden yana kullanmaktadır⁶³. Bu durum, BM Güvenlik Konseyi daimi üyelerine verilen veto yetkisi ile birleştiğinde, BM'nin etkinliğini önemli ölçüde sınırlamaktadır. Bunun yanında, Güvenlik Konseyi'nin, BM Andlaşması'nın VI. Bölümü çerçevesinde alacağı kararların tavsiye niteliğinde olması (uyuşmazlığın tarafları için bağlayıcı olmaması), uyuşmazlıkların etkin bir biçimde çözümünün önünde bir diğer engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıdaki tespitlerin doğruluğu, Keşmir sorununda bir kez daha ortaya konulmuştur. BM Güvenlik Konseyi, art arda aldığı kararlarla; öncelikle bir komisyon

61 Daimi üyelere ait veto yetkisi, özellikle Soğuk Savaş yıllarında Güvenlik Konseyi'nin karar almasının önünde çok büyük bir engel oluşturmıştır. Bu sebeple, çeşitli yollarla veto yetkisi yumuşatılmaya ve hatta bertaraf edilmeye çalışılmıştır. Örneğin, daimi üyenin oylamaya katılmaması veya çekimser kalması, uygulamada veto yetkisinin kullanılması olarak değerlendirilmemektedir. Bu çözüm, Kore Savaşı sırasında, başlangıçta Sovyetler Birliği'nin Çin'in temsili konusundaki itirazı nedeniyle oturuma katılmaması sırasında benimsenmiş, daha sonra bir teamül haline gelmiştir. Ayrıca, Genel Kurulun 3 Kasım 1950 tarihinde aldığı 377(V) sayılı "*Barış İçin Birlik Kararı*" ile; barışın bozulması, tehdidi veya saldırı halinde, eğer Güvenlik Konseyi veto yetkisi sebebiyle çalışamaz duruma gelirse, Genel Kurul'un üye devletlere silahlı kuvvet kullanma da dâhil olmak üzere uygun tedbirleri tavsiye etmek üzere konuyu derhal ele alabileceği kabul edilmektedir. Dolayısıyla, "*Barış İçin Birlik Kararı*", veto yetkisini işlevsiz kılmaya yönelik bir çözüm yolu olarak değerlendirilmektedir.

62 Meselenin usule mi, esasa mı ilişkin olduğuna karar verme yetkisi Genel Sekreter'dedir. Ancak Genel Sekreter'in bu sorumluluğu almak istememesi durumunda, yalnızca Güvenlik Konseyi üyelerinin katılımıyla bir oylama gerçekleştirilir. Daimi üyelerden en az birinin meseleyi veto etmesi durumunda, söz konusu meselenin esasa ilişkin olduğuna karar verilir. Aynı devletin ikinci yani esasa ilişkin oylamada da meseleyi veto etmesi durumuna "*çifte veto mekanizması*" adı verilir.

63 Tepebaş (n 14) 89.

kurulmasını, Keşmir’in askerden arındırılmasını, ardından da Jammu-Keşmir’in nihai durumunun BM gözetiminde yapılacak plebisit uygulaması neticesinde belirlenmesini öngörmüştür. Ancak Hindistan, hiçbir zaman halk oylaması yapmaya yanaşmamış ve BM kararlarının güç sahipleri için ‘formalite’den ibaret olduğunu uluslararası topluma bir kez daha göstermiştir⁶⁴. Keşmir halkının iradesinin yok sayılması karşısında BM’nin, aldığı kararların gereklerinin yerine getirilmesini sağlayacak herhangi bir yaptırım kararı alması da, daimi üyelere tanınan veto yetkisi nedeniyle, mümkün olmamıştır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, BM Güvenlik Konseyi’nin (47) sayılı kararına bakıldığında, Keşmir’deki uyuşmazlığın nihai çözümünün, BM himayesi altında, demokratik bir yöntem olan özgür ve tarafsız bir halk oylaması olarak belirlendiği görülmektedir. Bununla birlikte, Keşmir halkının büyük çoğunluğunu oluşturan Müslümanların, Hindistan idaresini tercih etmeyeceklerinin Hindistan tarafından öngörülmesi, halk oylamasının sürekli bir şekilde engellenmesi sonucunu doğurmuştur. Hâlbuki Hindistan eski Başbakanlarından Nehru’nun, 26 Haziran 1952 tarihli konuşmasında, ‘Keşmir halkı, yapılan bir plebisitte, ‘biz, Hindistan ile beraber olmak istemiyoruz’ deseler bile, bunun bize acı vereceğini bilerek durumu kabul edeceğiz. Gerekli olursa anayasayı değiştiririz’ ifadelerini kullandığı görülmektedir⁶⁵. Ancak kayıtlara geçen bu ve benzeri ifadeler⁶⁶ hiçbir zaman fiiliyata dökülmemiş; Keşmir sorunu, BM sisteminin ‘çözüm üretmekte çaresiz’ yapısı içinde bugünlere kadar gelmiştir.

Bunun temel nedeni, söz konusu kararların BM Andlaşması’nın VI. Bölümü çerçevesinde alınmış olup, uyuşmazlığın tarafları üzerinde bağlayıcı etkiye sahip olmamasıdır. Bunun yanı sıra, BM Güvenlik Konseyi daimi üyelerinden Rusya’nın (Sovyetler Birliği), Hindistan’ın yanında yer alması, veto yetkisine sahip olması ve dolayısıyla uygulanması zorunlu yaptırım kararlarının alınmasını engellemesi, *cennet vadiyi adeta Güney Asya’nın Filistinine*⁶⁷ dönüştürmüştür.

Değerlendirme ve Sonuç

1947 yılında, Hindistan ve Pakistan bağımsızlıklarını kazanmış; bununla birlikte Keşmir’in statüsü netleştirilememiştir. BM tarafından alınan bir dizi kararda ise, Keşmir halkının kendi kaderini belirleme hakkına sahip olduğu vurgulanmış; ancak bu kararların gereklerinin yerine getirilmesi mümkün olmamıştır. Hindistan’ın Keşmir’i,

64 SDAM (n 2) 10.

65 Bkz. <<http://www.kashmir-issue.com/nehru.html>> accessed 15 February 2018.

66 Örneğin Nehru, 2 Kasım 1947 tarihinde Tüm Hindistan Radyosu’nda yaptığı konuşmada, “*Keşmir’in kaderinin önünde sonunda halkı tarafından belirleneceğini ilan ettik. Bu sözü biz yalnız Keşmir’e değil, tüm dünyaya verdik. Biz bundan geri dönmeyeceğiz ve dönemeyiz*” ifadelerini kullanmıştır. Aynı çerçevede, 12 Şubat 1951 tarihli konuşmasında Nehru, “*Keşmir halkına ve dolayısıyla Birleşmiş Milletler’e söz verdik. Buna riayet ettik ve bugün de edeceğiz. Bırakalım kararı Keşmir halkı versin*” sözlerini sarf etmiş; 6 Temmuz 1951 tarihinde ise “*Keşmir satılık veya trampa edilecek bir mal değildir. Kişisel bir mevcudiyeti vardır ve halkı kendi geleceğinin hakemi olmalıdır.*” açıklamasını yapmıştır. Bkz. Altuğ (n 9) 17, 26, 34; <<http://www.greaterkashmir.com/news/gk-magazine/thus-spake-nehru/86674.html>> accessed 15 February 2018.

67 Ganguly, Bajpai (n 23) 402; SDAM (n 2) 22.

halkın iradesinin aksine, kendi parçası olarak görmesi, Keşmir sorununun günümüze kadar devam etmesine neden olmuş; süreç içerisinde Çin'in de Keşmir topraklarından bir kısmını kontrolü altına alması, meseleyi içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir.

Pakistan 1962 ve 1963 yıllarında, BM Güvenlik Konseyi'ne başvurmuş; ancak, Sovyetler Birliği'nin baskıları sonucu, bağlayıcı bir kararın alınması mümkün olmamıştır. Bunun yanında, plebisit isteklerine karşı çıkan Hindistan, 1964 yılının Aralık ayında Keşmir'i ülkenin ayrılmaz bir parçası ilan etmiştir.

İntihar saldırıları, insan hakları ihlalleri ve çatışmalarla geçen 70 yıllık süreçte, son olarak 8 Temmuz 2016 tarihinde Hizbu'l Mücahidin⁶⁸ hareketinin genç mensubu ve simgesi Burhan Muzzaffar Wani'nin Hindistan güçleri tarafından öldürülmesi ve sonrasında yaşanan olaylar, Keşmir sorununu yeniden alevlendirmiş; barış görüşmelerine darbe vurmuştur⁶⁹.

Son dönemde Keşmir'deki en önemli sorunları; bağımsızlık için mücadele eden grupların varlığı, Pakistan'ın bu gruplara verdiği ileri sürülen destek ve Hindistan'ın burada gerçekleştirdiği insan hakları ihlalleri⁷⁰ şeklinde sıralamak mümkündür. Bu noktada, her iki devletin, kendi güçlerini artırmak ve denge sağlamak adına, nükleer silahlanmaya yöneldiklerini de belirtmek gerekir.

Keşmir'de iç savaş devam etmekte, Pakistan'ın ayrılıkçı gruplara sağladığı ileri sürülen desteğin yanı sıra, Hindistan'ın da bölgede sert tedbirler almasının sorunun çözümünü daha da zorlaştırdığı görülmektedir. BM'nin bölgede plebisit yapılmasına ilişkin kararı da Hindistan tarafından sürekli olarak reddedilmekte; çok sayıda etnik grubu bünyesinde barındıran Hindistan, toprak bütünlüğünün korunması için bağımsızlık yönündeki talepler karşısında taviz vermemektedir⁷¹.

68 1990'ların ortalarından itibaren Keşmir'de 50'nin üzerinde silahlı grup tespit edilmiştir. Keşmir'de Hindistan'ın yarım milyon civarında askeri olduğu iddia edilmekle birlikte Hizb-ul Mücahidin, Leşker-i Tayyiba, Tehrik-i Cihad ve menşei tam olarak bilinmeyen Jammu-Keşmir Özgürlük Cephesi gibi, bölgede faaliyet gösteren militan gruplar yer almaktadır. Hizb-ul Mücahidin, Leşker-i Tayyiba ve Harekât-ül Mücahidin gibi çeşitli silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilen eylemlerin birçoğu başlangıçta Keşmir bölgesiyle sınırlıyken, 2000'li yılların başından itibaren yabancı yatırımların yoğun olduğu, ticari, turistik ve siyasi önemi haiz Hint şehirlerini de hedef almaya başlamıştır. Bkz. <<http://www.orsam.org.tr/index.php/edu/gencorsam?item=844&s=orsam%7Cturkish>> accessed 16 March 2017; Khawaja (n 11) 12.

69 Söz konusu olaydan sonra gerilim had safhaya yükselmiş, on binlerce Keşmirli Hindistan'ı protesto etmek için sokaklara dökülmüştür. Hindistan güvenlik güçleri ise, biber gazı ve gerçek mermi kullanarak sivil halka müdahale etmiştir. Olayların başladığı günden bugüne kadar 100'e yakın Keşmirli katledilirken 3 binden fazla kişi ise yaralanmıştır. Ayrıca Hindistan olayların duyulmasını önlemek için telefon hatlarını, mobil interneti ve bazı bölgelerde elektriği kesmiş, süresiz sokağa çıkma yasağı ilan etmiş, merkez camilerde ibadeti yasaklamıştır. Bkz. SDAM (n 2) 19.

70 Guardian'ın yayımladığı belgelere göre, Yeni Delhi'deki Amerikalı yetkililere 2005'te Uluslararası Kızılhaç Komitesi tarafından verilen brifingde, Hint güvenlik güçlerinin tutuklulara elektrik verme, dövme ve cinsel tacizde bulunma gibi yöntemleri uyguladığı belirtiliyor. Washington'a gönderilen ayrıntılı bir raporda, Amerikalı yetkililer, Kızılhaç'ın görüşlerini iletirken, Hindistan'ın "işkenceye göz yumduğu" ve kötü muameleye maruz kalan bu tutukluların İslamcı isyancılar veya Pakistan destekli militanlar olmadığı vurgulanıyor. Tersine bunların "isyanla bağlantısı olduğu veya bu konuda bilgisi olduğu düşünülen" siviller olduğu belirtiliyor. Ayrıca, bir Hint gazetesi olan "Frontline"ın 12 Şubat 1993 tarihli baskısında, "Terör Havası" adlı makalesinde Hintli yazar Ramchandran şu ifadeleri kullanmaktadır: "İnsanlar, polis kurşunlarına hedef oldular, bıçaklanıp yakıldılar, hokey sopalarıyla, kriket sopalarıyla, değneklerle, kol demirleriyle ve kılıçlarla dövüldüler; üzerlerine satır, asit ve kırık şişelerle saldırıldı. Bazıları parçalanıp yakıldılar, parçalanmış cesetleri tanınmayacak hale geldi. Evleri, dükkanları ve işyerleri yağmalandı. Müslüman evlerin kümelendiği yerler topluca ateşe verildi, dağınık yerleşim yerleri ise yağmalandı ve yıkıldı." Bkz. Khawaja (n 11) 16.

71 Tepebaş (n 14) 94.

Keşmir; Hindistan ve Pakistan arasında süregelen mücadelenin bir sembolü haline gelerek, bu iki devletin bölge hakkında kendi çözümlerini kabul ettirmeye çalıştığı, rekabet ortamının yaratmış olduğu gerginlikle nükleer silahlanmaya kadar varan güç mücadelesinin yaşandığı bir bölgeye dönüşmüştür⁷². Hindistan, Keşmir'de kontrolü sağlamak adına otoriter bir yönetim sergilemekte ve bölgenin demografik yapısını değiştirmeye yönelik uygulamalar gerçekleştirmekte; yerel halk da bu yönetime karşı özgürlük mücadelesi veren bir direniş yürütmektedir. Bu mücadele; binlerce insanın yaşamını yitirmesine, kalıcı sakatlıklar yaşamasına ve evsiz kalmasına neden olmaktadır.

Bunun yanı sıra, BM Güvenlik Konseyi içindeki görüş ayrılıkları, örgütün uyuşmazlığı çözme konusunda başarısız olmasına neden olmakta ve bağlayıcı bir kararın alınmasını imkânsız kılmaktadır. Zira Konsey'in daimi üyelerinin veto yetkisine sahip olması, özellikle kendilerini ve dostlarını ilgilendiren veya menfaatleri ile çelişen konularda herhangi bir karar alınamaması sonucunu doğurmaktadır. Daimi üyelerin bu yetkileri nedeniyle, uluslararası hukuk ve insan hakları ihlalleri karşısında BM'nin sessiz kalması, BM'nin kuruluş felsefesiyle çelişmekte ve uluslararası hukukun ve örgütün saygınlığına darbe vurmaktadır. Güvenlik Konseyi'nin mevcut karar alma usulü veto yetkisi ile devam ettiği sürece, uluslararası silahlı çatışmaların ve uluslararası hukuk ihlallerinin örgüt tarafından engellenmesi veya buna yönelik etkin tedbirler alınması mümkün olmayacaktır.

Devletlerin karmaşık ve karşılıklı bağımlılığa dayalı ilişkileri; BM içinde görüş ayrılıklarının yaşanmasına ve örgütün uyuşmazlığı çözme / çözümü uygulatma konusunda başarısız olmasına neden olmaktadır. BM sisteminin kuruluş felsefesi, devletlerin menfaatleri karşısında çaresiz kalmakta; Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerine verilen veto yetkisi, kalıcı çözümün önünde en büyük engel olarak belirmektedir. Örgütün sağlıklı şekilde işlemesi, beş daimi üyenin işbirliği ve dayanışma anlayışı içinde çalışma zorunluluğuna dayandırılmış olsa da, bunun gerçekleşmesi zor bir varsayım olduğunu yaşanan gelişmeler ortaya koymaktadır⁷³. Zira insan hakları alanında sürekli hissedilen ve aslında yaşanan somut gerçeklerden biri, güçlü devletlerin kendi çıkarlarını her zaman insan haklarından önde tuttuklarıdır⁷⁴. Bu durum, BM'nin faaliyet ve kararlarında da açıkça görülmektedir. Burada, BM'nin kuruluşunda savaşın galibi olan devletlerin kendileri için öngörüp uyguladıkları ayrıcalıkların yeri ve önemi oldukça büyüktür. Zira Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri, veto yetkilerini insanlığın ya da insan haklarının korunması için değil, kendi menfaatlerini korumak için kullanıyor görünmektedir⁷⁵.

72 Türk (n 32) 114.

73 Seha L. Meray, Devletler Hukukuna Giriş (C. 2, Ankara 1975) 194.

74 İlyas Doğan, Devletler Hukuku (3. Baskı, Ankara 2016) 425.

75 ibid 425.

Kaynakça/References

- Abbas Karaağaçlı, 'Pakistan-Hindistan İlişkileri ve Keşmir Meselesi', <http://www.bilgesam.org/incele/80/-pakistan-hindistan-iliskileri-ve-kesmir-meselesi/#.wmf3lg_yju> accessed 14 March 2017.
- Abdul Majid and Mahboob Hussain, 'Kashmir: A Conflict Between India and Pakistan' (2016) 31(1) A Research Journal of South Asian Studies 149, 159.
- Alfred P. Fernbach, 'The United Nations Security Council' (1945) 32(1) Virginia Law Review 114, 146.
- Ali Erhan Ertan, 'Çözumsuzlüğün Çözüm Haline Geldiği Topraklar: Keşmir Bölgesi', <<http://www.sde.org.tr/tr/newsdetail/kesmir-bolgesine-bakis/1295>> accessed 14 March 2017.
- Antony Clark Arend and Robert J. Beck, International Law and the Use of Force (New York 1995).
- Ashley J. Tellis, C. Christine Fair and Jamison Jo Medby, Limited Conflicts Under the Nuclear Umbrella (2001) RAND Corporation.
- Ashutosh Misra, 'Indo-Pakistan Talks 2004: Nuclear Confidence Building Measures (Ncbms) and Kashmir' (2004) 28(2) Strategic Analysis 347, 351.
- Bengü Türk, 'Uluslararası Sistemde Kronik Bir Sorun: Keşmir', Asya'da Güvenlik Sorunları ve Yansımaları, <http://www.bilgesam.org/incele/1636/-uluslararasi-sistemde-kronik-bir-sorun--kesmir/#.wmfzfm_yju> accessed 14 March 2017 103, 128.
- Clive Archer, International Organizations (Fourth Edition, New York 2015).
- Deniz Ülke Arıboğan, 'Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sağlanmasında Bir Araç Olarak Birleşmiş Milletler ve Temel Sorunları' (2002) 8(1) Avrasya Dosyası BM Özel Sayısı 128, 148.
- Enver Bozkurt, Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı (Ankara 2003).
- Evren İşbilen, Nükleer Satranç (İran'ın Nükleer Politikası ve Türkiye) (İstanbul 2009).
- Fırat Purtaş, 'Afganistan, Pakistan ve Hindistan'ın Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile İlişkileri', Murat Yılmaz (ed), Orta Asya ile Güney Asya Arasında Modern İpek Yolu Projesi (Ankara 2011) 1, 60.
- Hans Kelsen, 'Collective Security and Collective Self-Defence Under the Charter of the United Nations', in Tarcisio Gazzini and Nicholas Tsagourias (eds), The Use of Force in International Law (Burlington 2012) 97, 110.
- Hüseyin Korkmaz, 'Bölgesel Güvenlik Çıkmazı: Keşmir Sorunu', 21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi, <http://www.academia.edu/5204557/b%cc3%b6lgesel_g%cc3%bcvenlik_%cc3%87%cc4%b1kmaz%cc4%b1_ke%cc5%9fmir_sorunu_21.y%cc3%bczy%cc4%b1_sosyal_bilimler_der_gisi> accessed 14 March 2017.
- I. Khawaja, Cammu ve Keşmir Sorunu (Pakistan Büyükelçiliği 1996).
- İlyas Doğan, Devletler Hukuku (3. Baskı, Ankara 2016).
- Jale Civelek, 'Birleşmiş Milletler Teşkilatı Tarafından Uluslararası Barış ve Güvenliğin Korunmasında Zorlama Tedbirlerinin Alınması, Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin Kurulması ve Bu Kuvvetlerin Hukuki Dayanağı' (1990) (1-2)10 Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 13, 47.
- Josef Korbel, 'The Kashmir Dispute After Six Years' (1953) 7(4) International Organisation 498, 510.
- M. Bashir Asef, 'Azad Kashmir: A Colony of the Islamic Republic of Pakistan' (1971) 2(2) Pakistan Forum 4, 15.
- Marjorie Bennett, 'UN Makes Progress on Kashmir' (1950) 19(7) Far Eastern Survey 65, 67.

- Moeed Yusuf and Adil Najam, 'Kashmir: Ripe for Resolution?' (2009) 30(8) Third World Quarterly 1503, 1528.
- Muharrem Hilmi Özev, 'Küresel ve Bölgesel Güçlükler Karşısında Pakistan'ın Demokratikleşme Çabaları' 16(8) Güvenlik Stratejileri Dergisi 147, 175.
- Musarat Javed Cheema, 'Pakistan – India Conflict with Special Reference to Kashmir' (2015) 30(1) A Research Journal of Asian Studies 45, 69.
- Osman Metin Öztürk, 'Keşmir Sorunu ve Çin', <<http://ascmer.org/kesmir-sorunu-ve-cin/>> accessed 14 March 2017.
- Ömer Ersoy, 'Keşmir Üzerinde(n) Güç Mücadelesi', <[http://www.fikribeyan.net/2330_kesmir-uzerinde\(n\)-guc-mucadelesi.html](http://www.fikribeyan.net/2330_kesmir-uzerinde(n)-guc-mucadelesi.html)> accessed 14 March 2017.
- Reeta Chowdhari Tremblay, 'Nation, Identity and the Intervening Role of the State: A Study of the Secessionist Movement in Kashmir' (1996-1997) 69(4) Pacific Affairs 471, 497.
- Richard Leonard Park, 'India Argues with Kashmir' (1952) 21(11) Far Eastern Survey 113, 116.
- Sadia Fayaz, 'Kashmir Dispute Between Pakistan and India: The Way Out' XI(1) The Dialogue 65, 82.
- Seha L. Meray, Devletler Hukukuna Giriş (C. 2, Ankara 1975).
- Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi (SDAM), 'Dünden Bugüne Keşmir Sorunu' (Ekim 2006) 1, 26.
- Sumit Ganguly and Kanti Bajpai, 'India and the Crisis in Kashmir' (1994) 34(5) Asian Survey 401, 416.
- Sumona Dasgupta, 'Kashmir and the India-Pakistan Composite Dialogue Process' (2015) 291 RSIS Working Paper 1, 25.
- Tahir Ashraf, 'The Pakistan-India Conundrum: A Historical Survey' (2005) 35(1) Pakistan Journal of Social Sciences 309, 320.
- Taraknath Das, 'The Kashmir Issue and the United Nations' (1950) 65(2) Political Science Quarterly 264, 282.
- Türkkaya Ataöv, 'Keşmir Meselesinin Önemi' (1960) 15(1) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi 195, 214.
- Ufuk Tepebaş, 'Bölgesel Sorunların Çözümünde Uluslararası Örgütlerin Rollerini' (2007) 10 Stratejik Öngörü Dergisi 88, 97.
- Yılmaz Altuğ, Başlangıçtan Günümüze Keşmir Meselesi (İstanbul 2002).
- Yusuf Aksar, Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk (C. 1, 3. Baskı, Ankara 2015).
- Yücel Acer ve İbrahim Kaya, Uluslararası Hukuk (6. Baskı, Ankara 2015).
- UN Security Council, S/RES/38(1948), adopted by the Security Council at its 229th meeting on 17 January 1948, <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/38\(1948\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/38(1948))> accessed 13 February 2018.
- UN Security Council, S/RES/39(1948), adopted by the Security Council at its 230th meeting on 20 January 1948, <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/39\(1948\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/39(1948))> accessed 13 February 2018.
- UN Security Council, S/RES/47(1948), adopted by the Security Council at its 286th meeting on 21 April 1948, <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/47\(1948\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/47(1948))> accessed 13 February 2018.
- <<http://www.portmir.org.uk/assets/pdfs/treatyofamritsar.pdf>> accessed 16 March 2017.
- <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1947/30/pdfs/ukpga_19470030_en.pdf> accessed 15 February 2018.

- <http://www.centralexcisecyderabad4.gov.in/documents/history/1947_2.PDF> accessed 15 February 2018.
- <<http://peacemaker.un.org/india-pakistan-tashkent-declaration66>> accessed 16 March 2017.
- <<http://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/5541/Simla+Agreement>> accessed 21 March 2017.
- <https://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace_agreements/ip_lahore19990221.pdf> accessed 16 March 2017.
- <<http://www.nytimes.com/2006/07/12/world/asia/12india.html>> accessed 15 February 2018.
- <<http://www.kashmir-issue.com/nehru.html>> accessed 15 February 2018.
- <<http://www.greaterkashmir.com/news/gk-magazine/thus-spake-nehru/86674.html>> accessed 15 February 2018.
- <<http://www.orsam.org.tr/index.php/edu/gencorsam?item=844&s=orsam%7Cturkish>> accessed 16 March 2017.